

Βασικά Βιοηθικά ζητήματα και αρχές

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η μελέτη της θεολόγου Νίκης Νικολάου για τη σχέση της θεολογικής ανθρωπολογίας με τη Βιοηθική (προηγούμενη δημοσίευση: www.pemptousia.gr/?p=91839) παραθέτει στο σημερινό απόσπασμα το σχεδιάσμα της πορείας όσων θα ακολουθήσουν.

Στην εργασία, μας ενδιαφέρει το μέρος το οποίο αναφέρεται στον άνθρωπο και ασχολείται κυρίως με τα προβλήματα του ανθρώπου, της υγείας του και της βιολογικής του συγκρότησης. Ειδικότερα, μας ενδιαφέρει η παρέμβαση των βιολογικών επιστημών στον άνθρωπο, δηλαδή οι βιολογικές και βιοϊατρικές μέθοδοι και πρακτικές που αρχίζουν από τη σύλληψή του και τελειώνουν με το θάνατό του[305]. Αυτού του είδους βιοηθική, εξετάζει τα ηθικά προβλήματα που συνδέονται με την αρχή της ζωής, με τη διατήρηση και βελτίωσή της και με την τελική φάση και απόληξή της[306].

Με το πρώτο θέμα συνδέονται θέματα όπως είναι ο γενετικός έλεγχος, η χρήση βλαστικών κυττάρων, η τεχνολογικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, τα ακανθώδη προβλήματα της γονιδιακής παρέμβασης και της γονιδιακής θεραπείας, η κλωνοποίηση και η διακοπή της κήσεως. Οι μεταμοσχεύσεις, η μετάγγιση αίματος και η χρήση τεχνητών οργάνων αφορούν στο θέμα της διατήρησης και βελτίωσης της ζωής. Με το τελευταίο, συνδέεται το πρόβλημα της ευθανασίας, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα τον τερματισμό της ζωής του ασθενούς και τη λήψη των ζωτικών οργάνων για μεταμόσχευση, καθώς και η καύση των νεκρών. Επομένως, η βιοηθική, σχετίζεται με ένα ευρύ φάσμα επιστημών, όπως είναι η ιατρική, η βιολογία, οι ανθρωπιστικές επιστήμες, η νομική και η θεολογία.

Επιπρόσθετα, η βιοηθική επηρεάζεται αρνητικά από την παγκοσμιοποίηση. Η εμφάνιση της βιοηθικής συμπίπτει με την εμφάνιση της παγκοσμιοποίησης[307]. Η τελευταία, επιχειρεί την ομογενοποίηση και καθυπόταξη των ανθρώπων και των λαών, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να αντιμετωπίζονται ως μια απρόσωπη μάζα. Η επίδρασή της είναι τόσο μεγάλη, ώστε η βιοηθική προβάλλεται ως ηθική της παγκοσμιοποίησης. Αυτό προκύπτει από την προσπάθειά της να ομογενοποιήσει τα κριτήρια και τις απόψεις ανθρώπων και ομάδων διαφορετικών τάσεων, με σκοπό να αντιμετωπίσει τα προβλήματα των βιοτεχνολογικών εφαρμογών[308]. Κατά τον Μαντζαρίδη, η βιοηθική αφενός καλείται να αντιμετωπίσει αυτές τις καταστάσεις και αφετέρου υποσκελίζεται από αυτές και έρχεται τελικά να τις νομιμοποιήσει[309].

Όταν επιχειρείται η παρουσίαση μιας ηθικής που να καθίσταται παγκόσμια αποδεκτή, είτε γίνεται εντελώς επιφανειακή, είτε εκφράζει το πνεύμα αυτών που επιθυμούν να την προβάλουν και να την επιβάλουν[310]. Τις περισσότερες φορές μια επιφανειακή αντιμετώπιση της ηθικής καταλήγει στην δεύτερη περίπτωση, γιατί οποιαδήποτε ηθική μπορεί να γίνει μέσο προβολής κάποιας εικόνας για τον άνθρωπο και την κοινωνία και επομένως ελκύει την προσοχή των ισχυρών[311]. Η όλη κατάσταση, προκαλεί αντιδράσεις από τα άτομα που πιστεύουν ότι διακυβεύεται η ταυτότητά τους. Επομένως, παράλληλα προς την δραστηριοποίηση των απρόσωπων παγκοσμιοποιημένων δομών, προκαλούνται και κινητοποιήσεις σε προσωπικό επίπεδο από άτομα[312]. Έτσι, η βιοηθική προβάλλεται όχι ως επιστήμη, αλλά ως ένας διεπιστημονικός κλάδος ή ως ένα κίνημα για την επιβολή κάποιας νέας ηθικής τάξεως με γενικές αρχές, που πρέπει να γίνονται από όλους αποδεκτές[313]. Συνεπακόλουθα, η βιοηθική χρησιμοποιείται ως ένα όργανο της παγκοσμιοποίησης και προβάλλει αρχές για τη συμπεριφορά των ανθρώπων, οι οποίες συνήθως σχετίζονται με πολιτικά ή οικονομικά συμφέροντα.

Βασικές αρχές της βιοηθικής είναι: (α) η αρχή της αυτονομίας, (β) η αρχή της αγαθοεργίας-ευεργεσίας, (γ) η αρχή της μη πρόκλησης βλάβης και πόνου και (δ) η αρχή της δικαιοσύνης[314]. Συχνά συναντιέται, επίσης, η αρχή της ειλικρίνειας και η αρχή της εμπιστοσύνης. Η πρώτη αρχή, *«προβάλλεται για να διαφυλάξει τα δικαιώματα του ατόμου, την ακεραιότητα της προσωπικότητάς του και την ελευθερία των επιλογών του»*[315], δηλαδή ο ασθενής έχει το δικαίωμα να επιλέξει το είδος θεραπείας που θα ακολουθήσει. Η δεύτερη αρχή υπαγορεύει την αποτελεσματικότερη θεραπεία του ασθενούς και η τρίτη αρχή τονίζει την υποχρέωση του ιατρού προς τον ασθενή. Η τέταρτη αρχή, στοχεύει στην ίση μεταχείριση των ασθενών.

Οι ανωτέρω αρχές, συγκρούονται. Συγκεκριμένα, η αρχή της αυτονομίας μπορεί να βρεθεί αντιμέτωπη με την αρχή της αγαθοεργίας-ευεργεσίας, η οποία υπαγορεύει την αποτελεσματικότερη θεραπεία του ασθενούς και την οποία μπορεί να θέλει να τηρήσει ο ιατρός[316]. Η αρχή της αυτονομίας συγκρούεται με την αρχή της δικαιοσύνης, όταν η τελευταία σκοπεύοντας στην ίση μεταχείριση των ασθενών περιορίζει τις επιλογές και τα δικαιώματά τους[317]. Εξαιτίας αυτών των αποκλίσεων μερικοί θεωρούν ότι η βιοηθική δεν μπορεί να αναμένει τον ανάλογο σεβασμό, ενώ άλλοι πιστεύουν ότι μπορεί να βρεθούν «κοινοί τόποι», δηλαδή να θεσμοθετηθούν κανόνες και να ληφθούν αποφάσεις[318].

Ολοκληρώνοντας, παρατηρείται ότι η βιοηθική είναι η επιστήμη που δημιουργήθηκε με σκοπό να αντιμετωπίσει τα ηθικά προβλήματα που

δημιουργούνται από την επέμβαση του ανθρώπου στον άνθρωπο μέσα από τις εφαρμογές της σύγχρονης βιο-ιατρικής τεχνολογίας. Επειδή κατά την θεώρηση κάθε βιοηθικού ζητήματος υπεισέρχονται πολλοί διαφορετικοί παράγοντες και ηθικά κριτήρια, πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι δεν μπορούν να διατυπωθούν απόλυτες και μονοδιάστατες απόψεις για τα βιοηθικά ζητήματα. Επομένως, η βιοηθική δεν κατάφερε μια κοινά αποδεκτή αντιμετώπιση των βιοηθικών προβλημάτων[319].

[Συνεχίζεται]

[305] Στο ίδιο, σ. 6

[306] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, ό.π., σ. 215

[307] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, ό.π., σ. 217

[308] Νικόλαος Γ. Κόιος, *Ηθική θεώρηση των τεχνικών παρεμβάσεων στο ανθρώπινο γονιδίωμα*, ό.π., σ. 231

[309] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, ό.π., σ. 217

[310] Στο ίδιο, σ. 218

[311] Στο ίδιο, σ. 218

[312] Στο ίδιο, σ. 219

[313] Νικόλαος Γ. Κόιος, *Ηθική θεώρηση των τεχνικών παρεμβάσεων στο ανθρώπινο γονιδίωμα*, ό.π., σ. 117

[314] Στο ίδιο, σ. 118

[315] Στο ίδιο, σ. 118

[316] Στο ίδιο, σ. 118

[317] Στο ίδιο, σ. 118

[318] Στο ίδιο, σ. 118

[319] Στο ίδιο, σ. 337